

ต้นทุนและผลตอบแทนกรณีศึกษา การเพาะเห็ดในเขตพื้นที่
ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
Cost and Return: a case study of mushroom cultivation
in Bandu Sub- district, Muang District, Chiang Rai Province

สุภมล ดวงตา*

บทคัดย่อ

การวิจัยต้นทุนและผลตอบแทนกรณีศึกษา การเพาะเห็ดในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน การเพาะเห็ดในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของผู้ประกอบการเพาะเห็ด รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้นักศึกษารุ่นนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในรูปแบบของการวิเคราะห์ด้วย วิธีจุดคุ้มทุน วิธีอัตรากำไรต่อต้นทุน วิธีอัตรากำไรต่ออ้อย, ไข่ วิธีผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) และวิธีระยะเวลาคืนทุน สำหรับการเพาะเห็ดใน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการเพาะเห็ดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและเพศชายเท่ากัน อายุระหว่าง 51- 60 ปี ระยะเวลาในการประกอบอาชีพในการเพาะเห็ดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่าง 16 - 20 ปี ผู้ประกอบการที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้าใน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 12 ราย

ต้นทุนเริ่มแรกของการเพาะเห็ดฟางเป็นจำนวนเงิน 89,907 บาท การเพาะเห็ดนางฟ้าโดยผลิตภัณฑ์ตัวเอง เป็นจำนวนเงิน 7,708 บาทและการเพาะเห็ดนางฟ้าโดยซื้อก้อนเชื้อมาเปิดถุงอีก 16,545 บาท ต้นทุนการผลิต การแปรสภาพวัตถุดิบเป็นสินค้าสำเร็จรูปโดยใช้แรงงานคน และวัตถุดิบอื่นๆ ประกอบด้วยต้นทุน 3 ประเภท คือ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิตของการเพาะเห็ดฟางต่อครั้งเท่ากับ 6,455 บาท และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อครั้งเท่ากับ 334 บาท และต้นทุนการผลิต การแปรสภาพวัตถุดิบเป็น

* อาจารย์ประจำสำนักวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สินค้าสำเร็จรูปของการเพาะเห็ดนางฟ้าโดยผลิตก้อนเชื้อเองต่อครั้งเท่ากับ 13,532 บาท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อครั้งเท่ากับ 760 บาท และการเพาะเห็ดนางฟ้าโดยซื้อก้อนเชื้อมาเปิดดอกต่อครั้งเท่ากับ 28,100 บาท

ปัญหาและอุปสรรคด้านระบบน้ำในโรงเรือนและด้านโรคแมลงและศัตรูเห็ดในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

Abstract

The objective of the research entitled “Cost and Return: a case study of mushroom cultivation in Bandu Sub- district, Muang District, Chiang Rai Province” was to study cost and return: a case study of mushroom cultivation in Bandu Sub- district, Muang District, Chiang Rai Province. Data was collected from the entrepreneur of mushroom cultivation, books, academic papers, including related research. The data were analyzed by Cost and Return Analysis in the form of Break-Even Point, Profit on Sales Ratio, Return on Investment, and Pay Back Period of mushroom cultivation in Bandu Sub- District, Muang District, Chiang Rai Province to make the research completed.

The results show that the respondents were mostly females and males equally between the ages of 51- 60-year-olds. Their mushroom cultivation's experience was between 16-20 years. The respondents were straw mushroom and oyster mushroom cultivation entrepreneurs in Bandu Sub- District, Muang District, Chiang Rai Province for 12 cases.

The initial cost of land, mushroom house and equipment for mushroom cultivation were as follows: The initial cost of straw mushroom was 89,907 Baht, oyster mushroom cultivation with self-making of mushroom spawn was 7,708 Baht, oyster mushroom cultivation with buying mushroom spawn was 16,545 Baht, cost of production, raw materials transformed into

finished products consisting of 3 kinds of cost; raw materials, labor cost, cost of production of straw mushroom per time was 6,455 Baht, operation cost per time was 334 Baht, production cost and raw materials transformed into finished products of oyster mushroom cultivation per time was 13,532 Baht, operation cost per time was 760 Baht and mushroom cultivation with King oyster mushroom spawn per time was 28,100 Baht.

Regarding to problems and obstacles of water system in terms of mushroom house and insects and fungi was generally at a moderate level.

บทนำ

คนไทยนิยมบริโภคเห็ดกันมากเนื่องจากเมื่อนำเห็ดมาประกอบอาหารแล้วมีรสชาติดีอีกทั้งมีประโยชน์มากมายและมีสรรพคุณทางยาโรค ในการบริโภคเห็ดของคนไทยนิยมบริโภคทั้งเห็ดที่เพาะขึ้นและเห็ดที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ในปัจจุบันมีการส่งเสริมการเพาะเห็ดเศรษฐกิจและเห็ดพื้นเมือง โดยหน่วยงานพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนไทยมีรายได้เสริมจากการเพาะเห็ด

เห็ดแต่ละชนิดต้องใช้อุณหภูมิที่แตกต่างกันไปสำหรับการเจริญเติบโต ดังนั้น เพื่อให้การเจริญเติบโตที่ดีของเห็ดจึงต้องควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมกับชนิดของเห็ดเช่น ระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญของเส้นใยเห็ดฟางอยู่ที่ประมาณ 35 - 38 องศาเซลเซียส ส่วนระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของดอกเห็ดฟางจะอยู่ที่ประมาณ 28 - 32 องศาเซลเซียส และระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญของเส้นใยเห็ดนางฟ้าอยู่ที่ประมาณ 25 - 35 องศาเซลเซียส ส่วนระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของดอกเห็ดนางฟ้าจะอยู่ที่ประมาณ 20 - 30 องศาเซลเซียส เป็นต้น ดังนั้นจังหวัดเชียงรายซึ่งมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมสำหรับการเพาะเห็ดหลายชนิดประกอบกับต้นทุนในการผลิตเห็ดแต่ละชนิดค่อนข้างต่ำเนื่องจากวัสดุที่นำมาเพาะเห็ดส่วนใหญ่เป็นวัสดุเหลือใช้และเป็นผลพลอยได้จากการผลิตในภาคเกษตรกรรมจึงทำให้เกษตรกรผู้เพาะเห็ดมีรายได้ดีมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจของชาติด้วย แต่ในการเพาะเห็ดของ

เกษตรกรส่วนใหญ่ก็น่าจะประสบปัญหาด้านเชื้อราสาเหตุของโรคที่เกิดขึ้นในเห็ดเชื้อราที่พบว่าเป็นสาเหตุของโรคในเห็ด ได้แก่ ราเขียว ราดำ และราส้ม เมื่อเกษตรกรพบว่าเชื้อราสาเหตุของโรคเกิดขึ้นจึงกำจัดด้วยการนำก้อนเห็ดนั้นไปทิ้ง ทำให้สูญเสียรายได้และผลผลิตน้อยลง และเกษตรกรผู้เพาะเห็ดยังขาดข้อมูล ต้นทุน ผลตอบแทน รวมถึงการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจเพาะเห็ด ในตำบล บ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการเพาะเห็ด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอาชีพเพาะเห็ดและผู้สนใจในอาชีพเพาะเห็ดในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอื่นๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนของการเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้า ในตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลตอบแทนที่แท้จริงของการเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้า ในตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้า ในตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ประกอบการเพาะเห็ดฟาง จำนวน 10 รายและประกอบการเพาะเห็ดนางฟ้า จำนวน 2 ราย ในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจ เพาะเห็ดใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลวิจัย แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งออกแบบขึ้นมาเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเพาะเห็ดประกอบด้วย ที่ตั้งของฟาร์มเพาะเห็ด ลักษณะการประกอบธุรกิจ กระบวนการผลิตประเภทผลิตภัณฑ์ที่กำหนด การจัดจำหน่าย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการเพาะเห็ด ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการลงทุน ซึ่งหมายถึงเงินที่จ่ายในการลงทุนเริ่มแรกโดยประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง โรงเรือนเพาะเห็ด โรงบ่มก้อนเชื้อเห็ด รวมถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ทุกชนิดที่ใช้ในการ ประกอบธุรกิจของฟาร์มเพาะเห็ด

ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับผลตอบแทนจากการผลิตและจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดและเห็ด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ข้อมูลปฐมภูมิใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการเพาะเห็ด จากผู้ ประกอบ การเพาะเห็ดจำนวน 2 ราย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่า ใช้จ่ายในการดำเนินงานค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้จาก การจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ด

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการรวบรวมค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร เว็บไซต์ที่เผยแพร่จากแหล่งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูชาวิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ผ่านการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ต้นทุนและ ผลตอบแทน โดยใช้สถิติรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive) ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับฟาร์มเพาะเห็ด นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยใช้เทคนิค การวิเคราะห์สถิติเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการเพาะเห็ดสามารถแบ่งการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายในการเพาะเห็ดประกอบด้วย ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการ ผลิตเพาะเชื้อเห็ดเพื่อจำหน่ายเงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการ

2. ต้นทุนในการผลิตเชื้อเห็ดประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตเพื่อคำนวณหาต้นทุนต่อหน่วยและกระแสเงินสดจ่าย

3. ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร เพื่อคำนวณหากระแสเงินสดจ่าย

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนของการเพาะเห็ด การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ผลตอบแทนเพื่อให้ทราบถึงรายได้ต่อหน่วย กระแสเงินสดรับและคำนวณหากระแส เงินสดสุทธิ สามารถวิเคราะห์โครงการโดย

1. วิธีระยะเวลาคืนทุน

2. วิธีจุดคุ้มทุน

3. วิธีอัตรากำไรต่อต้นทุน
4. วิธีอัตรากำไรต่อยอดขาย
5. วิธีผลตอบแทนจากเงินลงทุน

ผลการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มีจำนวน 20 โรง ทั้งสิ้น 12 ราย ผู้เพาะเห็ดที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมั่งขนาดพื้นที่ในการเพาะเห็ดที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 แสดงต้นทุนการเพาะเห็ดฟาง

รายที่	ค่าวัตถุดิบ	ค่าแรงงาน	ค่าใช้จ่ายในการผลิต	รวมต้นทุนการผลิต
1.	2,190	1,500	1,901	5,591
2.	6,137	1,500	2,040	9,677
3.	3,090	1,800	2,464	7,354
4.	4,301.20	1,500	3,914	9,815.20
5.	4,616.20	2,000	2,050	8,666
6.	1,687	800	840	3,327
7.	4,400	4,000	6,718	15,143
8.	5,000	6,000	4,241	16,191
9.	1,480	300	485	2,265
10.	1,755	300	1,060	3,115
$\bar{X}$	3,563.14	1,980	2,571.30	8,114.42

จากตารางที่ 1 พบว่าต้นทุนการผลิตการเพาะเห็ดฟางทั้งสิ้น 20 โรง จากผู้เพาะเห็ดฟาง 10 ราย พบว่า ต้นทุนการเพาะเห็ด ทั้งสิ้นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 8,114.42 บาท ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบโดยเฉลี่ย 3,563.14 บาท ค่าแรงงานเฉลี่ย 1,980 บาท และค่าใช้จ่ายในการผลิตโดยเฉลี่ย 2,571.30 บาท

ตารางที่ 2 แสดงต้นทุนการเพาะเห็ดนางฟ้า

รายที่	ค่าวัตถุดิบ	ค่าแรงงาน	ค่าใช้จ่ายในการผลิต	รวมต้นทุนการผลิต
1.	9,632	0	5,664	15,296
2.	28,000	0	8,320	36,320
$\bar{X}$	18,816	0	6,992	25,808

จากตารางที่ 2 พบว่าต้นทุนการผลิตการเพาะเห็ดนางฟ้าของผู้ผลิต 2 ราย พบว่า ต้นทุนการเพาะเห็ด โดยเฉลี่ยต่อโรงทั้งสิ้น 25,808 บาท ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบจำนวน 18,816 บาท และค่าใช้จ่ายในการผลิตจำนวน 6,992 บาท โดยไม่มีการจ่ายค่าแรงงานเนื่องจากทำการผลิตเอง

ตารางที่ 3 แสดงรายได้จากการเพาะเห็ดนางฟ้า

คนที่	จำนวนโรง	รายได้รวม	รายได้เฉลี่ย/โรง
1	1	10,000	10,000
2	3	36,000	12,000
3	3	14,400	14,400
4	3	24,000	8,000
5	2	27,000	13,500
6	1	8,000	8,000
7	2	20,000	10,000
8	3	54,000	18,000
9	1	5,000	5,000
10	1	12,000	12,000
$\bar{X}$	18	210,400	11,688.89

จากตารางที่ 3 พบว่ารายได้รวมของการเพาะเห็ดนางฟ้า ทั้งสิ้นจำนวน 18 โรง จากผู้เพาะเห็ด 10 ราย จำนวน 210,400 คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อโรง 11,688.89 บาท

ตารางที่ 4 แสดงรายได้จากการเพาะเห็ดนางฟ้า

คนที่	จำนวนโรง	รายได้รวม	รายได้เฉลี่ย/โรง
1.	1	24,000	24,000
2.	1	67,200	67,200
$\bar{X}$	1	91,200	45,600

จากตารางที่ 4 พบว่ารายได้รวมของการเพาะเห็ดนางฟ้า ทั้งสิ้นจำนวน 2 โรง จากผู้เพาะเห็ด 2 ราย จำนวน 91,200 คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อโรง 45,600

ตารางที่ 5 แสดงอุปสรรคและปัญหาจากการเพาะเห็ดที่มีผลต่อผลผลิต

ปัญหา	μ		ระดับปัญหา
1. ด้านโรงเรือน	2.31	0.16	น้อย
2. ด้านระบบน้ำ	3.17	0.91	ปานกลาง
3. ด้านโรคแมลงและศัตรู	2.70	1.00	ปานกลาง
4. ด้านการเจริญเติบโต	3.33	0.60	น้อย
5. ด้านการกำจัดก้อนเชื้อ		0.14	น้อย
รวม	2.57	0.43	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่าผลการวิเคราะห์พบว่าปัญหาและอุปสรรคด้านระบบน้ำ โรค และแมลงศัตรู มีปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาด้านโรงเรือน ด้านการเจริญเติบโต และด้านการกำจัดก้อนเชื้อ ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาครั้งนี้มีต้นทุนที่เกิดขึ้นในการประกอบการเพาะเห็ดพบว่า เงินลงทุนเริ่มแรกในการเพาะเห็ดฟางเป็นต้นทุนที่สูงสุด เมื่อเทียบกับต้นทุนอื่น ได้แก่ ค่าวัสดุดิบ

ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิตเป็นจำนวนเงิน ($\bar{X} = 89,906.50$) ซึ่งสอดคล้องกับพรพรรณ ไชยชุมพล (2556) ที่ได้ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้าในจังหวัดลำปาง พบว่า ต้นทุนในการลงทุนทำฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้าในจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย ต้นทุนเริ่มแรกในส่วนของที่ดิน โรงเรือน เครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนปีแรกเท่ากับ 359,528 บาท โดยต้นทุนจากการแปรสภาพวัตถุดิบเป็นสินค้าสำเร็จรูปประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิตปีแรกจนถึงปีที่ 5 เท่ากับ 1,144,799 บาทและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานปีแรกจนถึงปีที่ 5 เท่ากับ 29,605 บาท

2. ต้นทุนและผลตอบแทนกรณีศึกษาการเพาะเห็ดในพื้นที่โรงเรือนบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนการผลิตประภังค์ราย ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิตเท่ากับ 8,114 บาท ผลผลิตของเห็ดฟางที่ได้มีปริมาณ ($\bar{X} = 263.10$) ซึ่งสอดคล้องกับนายสรารัฐ อธิระปัญญาและคณะ (2553) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้วัสดุจากฟางข้าว ชี้เลื่อย ปอเทืองและถั่วเขียวผิวนึ่งเพื่อการเพิ่มผลผลิตของเห็ดฟาง พบว่า ต้นทุนการเพาะเห็ดฟางอยู่ระหว่าง 2,480 - 15,080 บาท ผลผลิตของเห็ดฟางที่ได้มีปริมาณอยู่ระหว่าง 84 - 132 กิโลกรัม

3. ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้าที่มีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดคือ ด้านระบบน้ำในโรงเรือน อาจเป็นเพราะว่าการรดน้ำในปริมาณที่ไม่เหมาะสมต่อ สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวัน จึงทำให้เกิดการเน่าเสีย อีกทั้งน้ำที่ใช้รดเห็ดต้องเป็นน้ำบริสุทธิ์หรือน้ำที่ปราศจากสารเคมีปนเปื้อนหรือน้ำบาดาล ดังนั้นผู้ที่สนใจประกอบการเพาะเห็ดควรสำรวจน้ำในพื้นที่เพาะเห็ดก่อนที่จะตัดสินใจการลงทุนในพื้นที่ดังกล่าว

จากผลวิจัยในเรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนกรณีศึกษาการเพาะเห็ดในเขตพื้นที่ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. อุดมหมุณีในโรงเรือนเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้าเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้า ดังนั้นผู้ประกอบการเพาะเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้าควรมีการควบคุมอุดมหมุณีที่ดี โดยการเอาใจใส่ในการตรวจสอบอุดมหมุณีในโรงเพาะเห็ดอย่างสม่ำเสมอหรือติดตั้งเครื่องควบคุมอุดมหมุณีอัตโนมัติ เพื่อให้โรงเรือนมีอุดมหมุณีที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเห็ดฟางและเห็ดนางฟ้าอยู่เสมอเพื่อเพิ่มผลผลิตดอกเห็ดให้ดีขึ้น

2. การอบไอน้ำในโรงเรือนเพาะเห็ดฟางที่ดีควรมีอุณหภูมิอยู่ที่ 70 องศาเซลเซียส นาน 2 ชม. และเมื่อครบ 2 ชม. ควรลดอุณหภูมิอยู่ที่ 50 องศาเซลเซียส นาน 8 ชม.ติดต่อกัน และการนึ่งก้อนเชื้อ ที่ดีควรมีอุณหภูมิอยู่ที่ 90 - 100 องศาเซลเซียส นาน 2 - 3 ชม. จะทำให้การเกิดเชื้อราน้อยลง ซึ่งจะทำให้ลดปริมาณการสูญเสียของก้อนเชื้อเห็ดและเชื้อเห็ดได้ เป็นการลดต้นทุนในการเพาะเห็ดได้อีกทางหนึ่ง

3. การติดตั้งระบบน้ำอัตโนมัติเพื่อช่วยการประหยัดเวลา หรือมีรูระอย่างงที่ไม่สามารถลดน้ำเพื่อปรับอุณหภูมิในโรงเรือน แต่ไม่ควรตั้งเวลาในการรดน้ำบ่อยเกินไปหรือน้อยเกินไป เพราะถ้าเห็ดได้รับน้ำมากเกินไปจะทำให้เห็ดเน่าเสีย และการให้น้ำน้อยเกินไปเห็ดอาจขาดน้ำและจะทำให้ดอกเห็ดแห้งมีน้ำหนักเบาส่งผลให้ขายได้ราคาต่ำทำให้กำไรลดลงดังนั้น วิธีนี้จะทำให้เพิ่มผลกำไรได้มากขึ้น

4. การรักษาความสะอาดบริเวณรอบๆโรงเรือนเพาะเห็ด และภายในโรงเรือน จะช่วยให้ลดการเกิดโรค แมลงและศัตรูเห็ด

5. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาต้นทุนผลตอบแทนในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่ตัดสินใจศึกษาหรือลงทุนในการนำข้อมูลไปวิเคราะห์และตัดสินใจต่อการลงทุนได้จริงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลตำบลบ้านคู. (2559). ข้อมูลทั่วไปประจำปี 2559. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2559 จาก : <http://www.banduk.go.th/sourceFiles.php?pageID=2>
- หมอชาวบ้าน. (2559). คุณค่าทางอาหาร. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2559 จาก : <https://www.doctor.or.th/article/detail/1493>
- Puechkaset. (2559). เห็ดนางฟ้า และการเพาะเห็ดนางฟ้า. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2559 จาก : <http://puechkaset.com/>
- พรพรรณ ไชยชุมพล. (2556). ต้นทุนและผลตอบแทนธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้าในจังหวัดลำปาง. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2559 จาก : <http://it.nation.ac.th/studentresearch/search.php?id=106>